

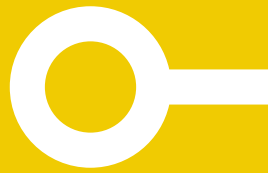
Joan Safont Plumed

PEN Català i la internacionalització de la cultura catalana

Casos
d'internacionalització

F · O · C · I · R

FEDERACIÓ
D'ORGANITZACIONS
CATALANES
INTERNACIONALMENT
RECONEGUDES

**PEN Català
i la internacionalització
de la cultura catalana**

PEN Català i la internacionalització de la cultura catalana

Març 2018

Col·lecció Casos d'Internacionalització

FOCIR

Edita FOCIR, Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes

Autor Joan Safont Plumed

Edició i revisió Anna Bendicho i Carla Rabell

Correcció Iris Osorio

Disseny gràfic Artefacto

Impressió Igrafic

Dipòsit legal B-7175-2018

ISSN 2013-6927

Resten rigorosament prohibides, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, comprent-hi la reprografia i el tractament informàtic, o la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec sense l'autorització escrita de l'editor.

Via Laietana, 54, 2n pis, despatx 213. 08003 Barcelona

932 690 540

www.focir.cat

secretaria@focir.cat

Joan Safont Plumed

PEN Català i la internacionalització de la cultura catalana

Casos
d'internacionalització

F · O · C · I · R

FEDERACIÓ
D'ORGANITZACIONS
CATALANES
INTERNACIONALMENT
RECONEGUDES

El compromís de la FOCIR

En un món globalitzat on les relacions d'interdependència marquen la pauta, les relacions internacionals són imprescindibles. En aquest escenari, les organitzacions de la societat civil esdevenen, juntament amb el Govern, actors rellevants per a projectar internacionalment la imatge dels seus països.

Així, l'aportació catalana al món és un dret i un deure del moviment associatiu del país, malgrat no tenir estat propi. Moltes organitzacions participen en camps com la cultura, l'educació, l'esport, els drets humans o el desenvolupament sostenible, treballant amb organitzacions d'altres regions del planeta i establint-hi projectes comuns. Aquesta presència internacional, protagonitzada per entitats i persones, és un fet positiu que cal conèixer i fomentar, ja que contribueix a construir la imatge de Catalunya a l'exterior i a participar en l'agenda mundial.

La FOCIR neix el 1995 com a fruit de la concertació de diferents organitzacions catalanes interessades en el foment de la seva presència internacional i de la de Catalunya. Els seus objectius són:

- Ser presents: estimular i proporcionar recursos a la participació de les entitats catalanes en l'escenari internacional.
- Aportar discurs: donar suport i estudiar la contribució del teixit associatiu català a les relacions exteriors de Catalunya (paradiplomàcia) i a l'agenda global.

- Crear xarxa i una ciutadania global: ser una plataforma referent en el camp de la internacionalització del teixit associatiu català, promovent una ciutadania amb dimensió global.

Per assolir aquests objectius la Federació opera en xarxa en dos àmbits d'actuació: com a punt d'informació i serveis, i com a centre d'estudis. Com a punt d'informació, la FOCIR assessora les entitats catalanes perquè tinguin o millorin la seva presència i activitat internacional. Com a centre d'estudis, la Federació vol contribuir a l'estudi de la diplomàcia pública i les relacions internacionals del nostre país. Aquesta darrera tasca es concreta, entre altres activitats, en l'estudi dels diferents casos de reconeixement internacional de les organitzacions catalanes.

El perquè de la col·lecció

Les organitzacions catalanes procuren articular-se amb les d'altres indrets del món per ampliar la seva capacitat d'incidir i fer front als reptes contemporanis que es proposen, molts d'ells d'abast mundial, i assolir millor els seus objectius. En aquest camí, però, topen amb algunes organitzacions internacionals, que, tot i ser no governamentals, assumeixen el criteri que els seus membres de ple dret s'han de correspondre amb el territori d'un estat.

A aquestes entitats se'ls recomana que, per poder ser admeses, es constitueixin com a entitats d'àmbit espanyol o bé esdevinguin part d'una organització estatal ja creada. Malgrat aquesta conjuntura, més de dues-centes cinquanta mil organitzacions catalanes han rebutjat aquesta posició i han aconseguit ser presents i participar amb veu pròpia a les seves branques internacionals. Aquests processos, a voltes feixucs, però agosarats, són els que vol copsar aquesta col·lecció.

Com a centre d'estudis, la FOCIR vol reconèixer així l'esforç d'aquestes entitats, i amb aquest objectiu ha avançat en la creació d'aquesta col·lecció. La col·lecció «Casos d'internacionalització» dóna a conèixer estudis de diferents casos de reconeixement internacional d'organitzacions catalanes escollides perquè constitueixin models de bones pràctiques.

L'estudi de diferents fulls de ruta, en el camí cap al reconeixement internacional, és un recurs pedagògic que ha d'ajudar altres entitats a definir i coordinar les seves pròpies estratègies i cooperar en la superació de les dificultats tècniques i legals per a esdevenir membres de ple dret. D'aquesta manera, de les diverses publicacions es desprenen aprenentatges útils per a altres causes de reconeixement internacional, a les quals la FOCIR vol donar tot el suport.

La publicació que teniu a les mans, *PEN Català i la internacionalització de la cultura catalana*, és el número vuit de la col·lecció i és fruit de la recerca i el treball de Joan Safont amb l'acompanyament i assessorament fonamental de la Carme Arenas, presidenta del PEN Català. El llibre narra la seva història d'ençà que començà a treballar a l'exterior l'any 1922 i també recull el que ha significat la presència compromesa i intensa de l'entitat catalana en el marc dels diferents òrgans del PEN Internacional, i especialment al Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics. A partir de la narració d'aquests gairebé cent anys d'història, el llibre recull la tasca a favor de la llibertat d'expressió i dels drets humans que el PEN Català desenvolupa i que sens dubte, desenvoluparà en el futur. No en va, ells són uns dels grans representants d'allò que anomenem la diplomàcia cultural catalana. Per això, aquest volum posa en valor la tasca d'una de les entitats fundadores de la FOCIR al mateix temps que explica la importància que la defensa de la cultura té en el marc de les relacions internacionals i la capacitat que aquesta té per a generar sinèrgies i complicitats entre diferents estats i nacions.

La col·lecció «Casos d'internacionalització» rep el suport i l'interès de la Diputació de Barcelona, de la secretaria d'Afers Exteriors i de la Unió Europea del Departament d'Afers i Relacions Institucionals i Exteriors i Transparència de la Generalitat de Catalunya, de la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya i de l'Ajuntament de Barcelona.

Sumari

1. Presentació	11
Mònica Sabata, presidenta de la FOCIR	
2. Ser, fer, persistir	15
Carme Arenas, presidenta del PEN Català	
3. Història (1922-2017)	19
4. Presència del PEN Català al món	31
5. A l'avantguarda dels drets lingüístics: plurilingüisme i traducció	35
6. Defensa de la llibertat d'expressió i els drets humans	41
7. Cap al futur	47

1. Presentació

El PEN Català i la diplomàcia cultural

El volum que teniu a les mans és el vuitè número de la col·lecció «Casos d'internacionalització», la qual recull la memòria de les entitats que han fet processos d'internacionalització i han aconseguit el reconeixement en xarxes europees o mundials. Com del cert sabeu, aquesta col·lecció pretén esbrinar, documentar i explicar les vies per les quals les dues-centes cinquanta entitats catalanes reconegudes internacionalment han arribat a ser presents a les dues-centes noranta-tres xarxes homòlogues d'arreu del món. Aquest recorregut mai no és senzill. Ho saben bé entitats com el PEN Català, a la qual dediquem aquesta publicació.

El PEN Català obtingué aquest reconeixement internacional l'any 1922, i d'aleshores ençà ha mantingut una presència intensa, activa i de lideratge dins de la seva entitat mare, el PEN Internacional. És per això, i per molts altres motius, com podreu comprovar amb la lectura d'aquest volum, que es pot afirmar que el PEN Català és i serà una peça clau en l'engranatge de la diplomàcia cultural catalana. No en va, a través de la presència internacional, promou la presència de la cultura catalana al món i aconsegueix que els seus valors obtinguin reconeixement, que ha estat vital en el passat i que serà probablement molt rellevant en el futur.

I quina és la importància d'aquesta diplomàcia cultural que desenvolupa el PEN Català? Doncs avui és una eina vital per a Catalunya –com ho seria per a qualsevol altre país o nació–, que les institucions públiques i privades han utilitzat per a fomentar el coneixement del país a l'exterior i per a contribuir a la governança global. I és que, d'ençà que Joseph Nye (professor de Harvard) va començar a parlar d'allò que ell anomenà *soft power*, és evident que el vessant cultural contribueix a generar entesa entre les nacions i les cultures, i això és el que el PEN ha adoptat com un dels seus objectius habituals. Així, des de la defensa de la llengua i la literatura, l'intercanvi d'idees, la difusió d'informació, la transmissió de valors, la promoció de la tradició literària i la reivindicació dels drets lingüístics, entre d'altres, el PEN Català ha arribat a ser un actor fonamental dins del PEN Internacional i en el marc de les entitats internacionals que es dediquen a aquests assumptes.

Això també és així perquè el PEN Català ha sabut mantenir durant tota la seva història, amb molta destresa i intel·ligència, un doble àmbit d'actuació: d'una banda, la tasca en l'àmbit local dels Països Catalans i, de l'altra, la tasca global, actuant en el marc de diverses campanyes, iniciatives i activitats organitzades des del PEN Internacional i generant sinèrgies amb altres organitzacions d'àmbit internacional. D'aquesta manera, ha fet bona la màxima de pensar en local i actuar en global, i ha contribuït des del territori català a generar reivindicacions, campanyes i interessos capaços de transformar sensibilitats arreu del món. En aquest sentit, crec que és just fer èmfasi en el rol molt destacat que el PEN Català va tenir en la promoció de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics de 1996. Aquest procés –que va encapçalar conjuntament amb el CIEMEN, una altra entitat membre de la FOCIR– va contribuir a posar a l'agenda de la UNESCO i d'alguns governs d'arreu del món la necessitat de regular els drets lingüístics, entesos com un dret col·lectiu que qualsevol poble ha de tenir respectat i regulat. Aquest és, doncs, un dels exemples que dibuixen la tasca del PEN Català.

Per tots aquests motius, us convido a llegir-lo amb calma i atenció. També aprofito l'avinentsa per a felicitar totes les persones que hi han participat. Aquesta obra fa honor a la tasca feta en el passat i

és un bon compendi d'informació que, probablement, serà molt útil per a l'avenir. Finalment, encoratjo l'entitat a continuar fent la bona feina que ha fet durant tants anys i a seguir projectant Catalunya al món amb tants encerts com fins ara. Vivim temps difícils i, per tant, el compromís intens d'entitats com el PEN Català és un tresor al qual no podem renunciar.

Mònica Sabata
Presidenta de la FOCIR

2. Ser, fer, persistir

Noranta-cinc anys d'existència d'una organització cultural internacional que hagi resistit els embats de la història recent, plena d'interrupcions, i hagi sobreviscut a dues dictadures no és un fet gaire corrent. Si, a més, aquesta organització se centra en el món de la cultura catalana i, més específicament, en la literatura, encara menys. Per això agraïm que, a través de la FOCIR, avui puguem disposar d'aquesta publicació, que ens permet explicar a la societat la feina que ha dut a terme el PEN Català des que es va fundar el 19 d'abril de 1922.

La tasca del PEN Català ha estat sempre doble: una part centrada en l'àmbit lingüístic català, el que coneixem amb el nom de Països Catalans, i una altra en l'àmbit internacional, on ha mantingut una presència continuada des de 1922, per donar a conèixer la vàlua de la nostra cultura al món i propiciar tota mena d'intercanvis culturals. Fins i tot, en els molts moments en què el país ha hagut d'afrontar dificultats derivades de la repressió o la mancança d'institucions, el PEN Català ha estat actiu per a defensar i denunciar a les instàncies internacionals el que s'estava esdevenint a l'interior.

Tres moments claus a tall d'exemple:

- Només un any després de la fundació, la dictadura de Primo de Rivera va iniciar una repressió que va dur aquells joves fundadors

del PEN Català a erigir-se en un dels centres d’afirmació de la cultura catalana, reprimida i perseguida pel dictador. A través del PEN Club, els escriptors catalans han trobat una manera de projectar-se internacionalment, aprofitant que la representació no la tenen els estats, sinó les cultures. D’aquesta manera, el PEN Català començà essent el representant universal d’una cultura perseguida per un govern dictatorial.

- L’any 1937 el PEN Català va contribuir a crear la Institució de les Lletres Catalanes, que va tenir una vida curta a causa de la Guerra Civil. El PEN Català fou l’artífex que va permetre articular una xarxa de solidaritat envers els escriptors que havien d’encarar el camí cap a l’exili, gràcies a la xarxa de solidaritat del PEN Club Internacional. Aquesta solidaritat durà ben bé fins als anys cinquanta, tant amb els escriptors que es van quedar a Catalunya com els que van haver d’exiliar-se.

- Als anys cinquanta, el PEN Català va promoure diverses iniciatives per a denunciar la dictadura de Franco. Aquesta actitud de denúncia de les injustícies infligides a la cultura catalana continua fins als nostres dies, amb informes a la ONU sobre la vulneració dels drets lingüístics i resolucions de denúncia aprovades en l’àmbit internacional, la darrera de les quals és datada del 21 de setembre de 2017, arran de l’actuació repressiva de l’Estat espanyol durant els dos darrers anys, a propòsit de l’anomenada Llei mordassa, i dels fets que es van esdevenir a Catalunya amb motiu del referèndum de l’1 d’octubre.

El PEN Català, per mitjà dels objectius fundacionals del PEN Internacional, com la defensa del dret a la llibertat d’expressió i la defensa dels drets lingüístics dels pobles, així com el coneixement entre cultures a través de la traducció, ha treballat sempre per tal que la cultura catalana sigui coneguda i, per tant, reconeguda arreu.

Essent el tercer centre més antic –fundat només pocs mesos després del PEN Internacional– i un dels més actius de tota la xarxa, ha estat motor en l’àmbit internacional de moltes iniciatives, com la creació del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics (1978, Barcelona), la Declaració Universal dels Drets Lingüístics (1996) i

el Manifest de Girona (2011). Totes aquestes iniciatives han estat destinades a prevaldre en el temps i a fornir d'eines útils no només per a la nostra cultura, sinó per a tot el món. Això ha afavorit que els nostres escriptors i creadors hagin pogut accedir a càrrecs de responsabilitat al PEN Internacional i que tota la comunitat mundial d'escriptors conegui l'existència de la literatura catalana.

Tant fa noranta-cinc anys com avui, que vivim moments difícils, el PEN Català és al costat de les reclamacions socials, polítiques i culturals dels territoris de parla catalana, compromès amb la defensa de la identitat, la cultura i la llengua catalanes.

Carme Arenas
Presidenta del PEN Català

3. Història (1922-2017)

La primavera de 1917, l'escriptora i poeta anglesa Catherine Amy Dawson Scott fundà el To-Morrow Club, amb l'objectiu de reunir la joventut literària del demà i connectar-la amb els escriptors consolidats per tal d'intercanviar idees, consells i comentaris. Dawson va fer d'amfitriona de sopars en què convidava agents literaris, editors i escriptors de diferents generacions, tot plegat en l'escenari de la Gran Guerra. L'armistici de 1918 no només va suposar un motiu d'alegria, sinó que va permetre convertir les reunions setmanals i els sopars conferència dels To-Morrow Club en un esdeveniment regular. Aviat, aquell club pensat per a posar en contacte joves aspirants a escriptors amb autors consolidats esdevingué un lloc de trobada dels escriptors professionals.

El 5 d'octubre de 1921, de la mà de la mateixa Catherine Amy Dawson Scott, va néixer el PEN Club, un nom que fa referència a l'acrònim en anglès de poetes (*poets*), assagistes (*essayists*) i novel·listes (*novelists*), però també al nom en anglès de la ploma, l'eina de tots els creadors literaris. El 8 d'octubre va tenir lloc la reunió fundacional, a la qual van assistir quaranta-quatre escriptors i periodistes. El futur premi Nobel de literatura anglès John Galsworthy en va ser elegit primer president, i la filla de Dawson Scott, Marjorie, exercí de secretària. L'objectiu del club, tot just acabada la guerra i en plena postguerra europea, era promoure l'amistat i la

cooperació intel·lectual entre escriptors de tot el món. D'alguna manera, el PEN Club no volia ser només una reunió d'homes i dones de lletres, un mer *dinner-club*, sinó que tenia la voluntat d'esdevenir un àmbit d'agermanament i contacte internacional entre escriptors que havien viscut l'experiència traumàtica de la Primera Guerra Mundial i que volien reconstruir els vincles entre cultures enfrontades. Alhora, en els anys turbulents d'entreguerres, els escriptors, amb independència respecte dels estats i la política, podien fer sentir la veu de la cultura liberal i cosmopolita en uns anys en què el totalitarisme començava a amenaçar la llibertat europea. El 26 de febrer de 1922 es constituí el Comitè Internacional del PEN Club, que va llançar una lletra de convit a totes les literatures del món a constituir centres PEN. Aquell mateix mes s'havia constituït el PEN Club francès, el segon. I aviat arribaria el tercer.

El 19 d'abril de 1922 se celebrà a l'Hotel Ritz de Barcelona, inaugurat pocs anys abans, el sopar fundacional de la branca catalana del PEN Club. Al voltant de la taula fundacional es van reunir el poeta Josep Maria López-Picó, el jove humanista filòsof i economista Joan Crexells, el poeta i traductor Josep Maria Millàs-Raurell, l'escriptor i antropòleg Josep Maria Batista i Roca, i el poeta i jove professor d'anglès John Langdon Davies, que havia arribat a Catalunya feia un any i preparava una antologia de poetes catalans per a traduir i publicar en anglès. Aquest grup del PEN Català esdevingué el tercer del món. López-Picó va ser elegit president de la junta gestora del PEN Català i Millàs-Raurell en fou el secretari fins a l'inici de la Guerra Civil.

Un any després de la constitució, ja formaven part del plenari del PEN Català Clementina Arderiu, Carles Riba, Pompeu Fabra, Josep Barbey, Joan Estelrich, Joaquim Horta i Conill, Josep Farran i Mayoral, Marià Manent, Lluís Nicolau d'Olwer, Joan Puig i Ferrater, Carles Soldevila, Magí Morera i Galícia, Alexandre Plana, Josep Maria de Sagarra, Miquel Ferrà, Enric Martínez Ferrando, Alexandre Galí, Ventura Gassol i Lluís Bertran i Pijoan. El respectat i venerat lingüista Pompeu Fabra, pare del català modern, en va ser escollit president.

El 13 de setembre de 1923, Miguel Primo de Rivera, capità general de Catalunya, va encapçalar un cop d'estat per a establir un règim

dictatorial, tot plegat amb el beneplàcit del rei Alfons XIII. El nou règim atacava especialment el catalanisme i començava a desballestar l'obra cultural i educativa de la Mancomunitat de Catalunya. El PEN Club, amb seu a l'Ateneu Barcelonès, es va convertir de seguida en un dels centres d'afirmació de la cultura catalana reprimida i perseguida pel dictador, des d'on s'impulsà la presència de Catalunya al món a la recerca de solidaritat i projecció. Els escriptors catalans trobaven en el PEN Club una manera de projectar-se al món en un àmbit en què tenien preeminència les cultures per davant dels estats. D'aquesta manera, el PEN Català esdevingué el representant universal d'una cultura perseguida per un Govern dictatorial, tota una premonició del que havia de passar poc després a Europa.

En la primera diada de Sant Jordi sota la dictadura, i com a forma de reafirmació, el PEN va organitzar diversos actes i va estrenar nou president després d'una reorganització: Magí Morera i Galícia, advocat, polític i traductor de William Shakespeare. Àngel Guimerà va ser nomenat membre d'honor del PEN Club Internacional, un restringit grup del qual ja formaven part l'anglès Thomas Hardy, l'irlandès William Butler Yeats, el belga Maurice Maeterlink, el rus Maksim Gorki, els alemanys Hermann Sudernmann i Gerhart Hauptmann, i el francès Anatole France. Àngel Guimerà també va ser elegit president d'honor del PEN Català. Entre 1924 i 1926 van visitar Barcelona, convidats pel PEN Català, Paul Valéry, Luigi Pirandello, Charles Vildrac i Gilbert Keith Chesterton.

Amb el final de la dictadura de Primo de Rivera, el parèntesi de l'anomenada *dictablanda*, la proclamació de la segona república l'any 1931 i l'aprovació de l'Estatut d'autonomia de 1932, es van viure temps especialment intensos que potser justifiquen la breu etapa de crisi i la pausa en la presència internacional de la cultura catalana. Al Govern català destacà un membre del PEN Català, el poeta Ventura Gassol, com a conseller de Cultura. A conseqüència de la proclamació de l'Estat català el 6 d'octubre de 1934, el president del PEN Català, Pompeu Fabra, va ser detingut.

Eren, de nou, temps turbulents, en els quals Barcelona va acollir, entre el 20 i el 25 de maig de 1935, el XIII Congrés Internacional del PEN Club. Cent seixanta-cinc escriptors representants de vint-i-

cinc centres d'arreu del món es van reunir a la ciutat en un congrés que va esdevenir un èxit. Les delegacions participants representaren els centres sud-africà, anglès, argentí, flamenc i francòfon de Bèlgica, búlgar, danès, escocès, nord-americà, holandès, hongarès, indi, iugoslau —amb delegats de Ljubljana i Zagreb—, letó, noruec, neozelandès, palestí, polonès —finalment excusat per la mort del mariscal Josef Pilsudski, màxim dirigent del país—, romanès, suec, txecoslovac, alemany exiliat i ídix. Al congrés, que va ser un èxit, es va debatre sobre el paper dels intel·lectuals en una Europa que començava a viure el terror del nazisme. Tot semblava en calma, però un any després la tragèdia europea, davant la qual els intel·lectuals hi podien fer ben poc, començà amb l'alçament militar del 18 de juliol de 1936.

Durant la Guerra Civil, la xarxa paradiplomàtica del PEN es va fer servir per a intentar resoldre les penúries personals i familiars que la tragèdia comportava als intel·lectuals catalans. L'any 1937, la Generalitat de Catalunya creà la Institució de les Lletres Catalanes, on es domicilià el PEN. La nova composició del comitè del PEN Català va incloure, a banda de Fabra com a president, Armand Obiols com a secretari, i Josep Pous i Pagès (president de la Institució), Carles Riba, Mercè Rodoreda, Cèsar August Jordana, Francesc Trabal i Lluís Montanyà. La guerra va suposar el moment de posar en pràctica, amb els escriptors catalans, els principis de solidaritat i defensa de la llibertat que van inspirar el PEN Club. Això no només va quedar en el terreny de diplomàtic i intel·lectual, sinó que el PEN va esdevenir un autèntic canal de solidaritat amb els escriptors catalans, tant pel que fa a les necessitats de paper com, a partir de l'estiu de 1938, a les necessitats més bàsiques de menjar, davant la carestia d'aliments que patia Catalunya en la darrera fase de la guerra.

Amb l'exèrcit de Franco a les portes de Barcelona, un nombrós grup d'escriptors i intel·lectuals catalans van marxar a l'exili. Una vegada més, els escriptors catalans van demanar auxili al PEN Club, que no els havia deixat sols durant els tres anys de guerra. La victòria franquista va suposar l'inici d'un autèntic genocidi cultural contra la llengua i la cultura catalanes. Les institucions d'autogovern van ser

abolides i moltes entitats culturals van ser clausurades i proscrietes. Una part molt notable de la intel·lectualitat i el món de les lletres, l'acadèmia i la ciència es va veure abocada a l'exili. El PEN també va entrar en una etapa de resistència fora del país. Des de Londres, un dels fundadors del PEN Club que havia assistit al sopar mític de 1922, Josep Maria Batista i Roca, professor d'Història al Trinity College de Cambridge, va esdevenir l'incansable representant català prop de l'associació internacional d'escriptors. Batista es va moure activament en favor dels escriptors catalans, denunciant el règim franquista.

Tot i que Batista i Roca va fer tot el que va poder per a mantenir la presència del PEN Català als comitès executius i als congressos internacionals del PEN Club, a l'inici de la dècada dels cinquanta hi hagué un breu període de silenci, que va fer dubtar els dirigents del PEN de la viabilitat del grup català. A més, això va coincidir amb els intents de fundar un grup PEN d'escriptors espanyols fora d'Espanya. Potser per tot això, Batista i Roca —que havia actuat com a representant a l'exterior del PEN Català i dels escriptors de l'interior, i que havia refusat d'adherir al PEN Català i d'afiliar-se ell mateix al Centre PEN d'Escriptors Exiliats— impulsà una coordinació més sòlida amb els escriptors de l'interior de Catalunya. Al setembre de 1955, es va produir una trobada a Montpeller entre Batista i una delegació catalana de l'interior, formada per Carles Riba, Clementina Arderiu, Esteve Albert, Josep Maria de Casacuberta i Joan Triadú. En aquesta trobada es va acordar que aquest darrer exerciria de secretari a l'interior, mentre que Batista ho continuaria essent a l'exterior; Riba en seria el president. Durant aquests anys el contacte amb Batista i Roca el va establir de manera irregular un grup d'escriptors, entre els quals hi havia el mateix Riba, Marià Marent i Rafael Tasis i Marca, que, tornat de l'exili l'any 1948, va fer de pont entre els escriptors de l'interior i els de l'exili. Carles Riba exercí de president fins que va morir l'any 1959, moment en què el va succeir Josep Carner, que estava exiliat a Bèlgica.

Durant la dècada dels seixanta, la presència de Batista i Roca es va mantenir als congressos del PEN i als comitès executius, on intervenia en defensa dels escriptors catalans. La reorganització del PEN

a Catalunya va tenir com a centre la penya del cafè Terminus, que es reunia en aquest local els dissabtes a la tarda. Es tractava d'un grup d'escriptors, entre ells Albert Manent, Joan Colomines, Osvald Cardona, Josep Maria Poblet, Xavier Regàs i Rafael Tasis. Al sopar de la Nit de Santa Llúcia de 1965 van assistir sis delegats del PEN, dos de l'occità, dos del francès i dos de l'anglès. La invitació s'havia acabat de tancar a la Conferència Internacional del PEN celebrada a l'octubre a Avinyó, organitzada pel centre occità, a la qual va acudir Batista acompanyat del doctor Joan Colomines, de l'interior, que presentà una ponència en què rebutjava, des del punt de vista polític i lingüístic, el terme bilingüisme. D'aquesta manera, quatre dies després de la Nit de Santa Llúcia, se celebrà en un domicili particular i en la clandestinitat la reunió de constitució del Comitè Permanent i del Consell Executiu del PEN Català a l'interior de Catalunya. El patriarcal doctor Jordi Rubió i Balaguer en fou elegit president; Josep Vicenç Foix —amb una trajectòria vinculada a la primera etapa del PEN—, vicepresident; Tasis i Colomines, secretari i secretari adjunt respectivament, i Ramon Aramon, conseller. El Consell Executiu va donar a conèixer el PEN entre els escriptors catalans i va contribuir a la difusió de la cultura catalana, en col·laboració amb la representació a l'exili.

Aquell mateix any 1968, el PEN Català a l'interior amplià la Permanent i renovà parcialment el Consell. Després de la mort sobtada de Tasis l'any 1966, Joan Colomines ocupà la secretaria, mentre que el doctor Rubió esdevingué president honorari, Foix assumí la presidència i Aramon acceptà una de les dues vicepresidències. L'altra va ser per a Marià Manent. Maria Aurèlia Capmany i Jordi Sarsanedas van ser elegits vocals. La renovació no només era de càrrecs, sinó que també es va plantejar si calia organitzar una delegació oficial del PEN a Barcelona. Hi havia dues postures: la que defensava la continuïtat testimonial i la que apostava per situar el PEN Català sota l'empara d'Òmnium Cultural i, gràcies al lligam amb el PEN Internacional, fer una tasca més compromesa. El debat quedava obert.

Dos anys després, a l'assemblea es va constatar la desconexió amb el PEN Internacional i es va admetre que calia una organitza-

ció més cohesionada, que permetés la difusió exterior i l'ampliació cap als escriptors més joves. Com a activitats de futur, es va decidir donar suport a les candidatures de Josep Carner i Salvador Espriu al Nobel de literatura i organitzar un congrés de poesia, idea impulsada per Colomines per tal de revitalitzar el club. Amb el suport de les entitats culturals i polítiques del país, com la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, el 25 d'abril de 1970 es va celebrar el primer Festival Popular de Poesia Catalana al Gran Price de Barcelona, una fita de la lluita per les llibertats i la cultura els darrers anys del franquisme. Hi van intervenir els principals poetes del país: Salvador Espriu, Agustí Bartra, Joan Teixidor, Joan Vinyoli, Rosa Leveroni, Josep Palau i Fabre, Gabriel Ferrater, Pere Quart, Joan Colomines, Jordi Sarsanedas, Josep Maria Llompart, Jaume Vidal Alcover, Joaquim Horta, Xavier Amorós i Francesc Vallverdú.

Tot i l'èxit del festival, l'intent de reorganitzar el PEN a Catalunya es va esllanguir. Avel·lí Artís-Gener, *Tísner*, en representació dels escriptors catalans, i el veterà Josep Maria Batista Roca es van entrevistar l'any 1971 a Londres per tractar el retorn del PEN a Catalunya, per tal de legalitzar-lo i usar-lo com a plataforma de dinamització de la literatura catalana.

Després d'aquestes gestions, no sempre fàcils, amb el PEN Internacional, el 4 de febrer de 1973 es va convocar una assemblea clandestina de refundació i reorganització del PEN a l'interior de Catalunya. Per a esquivar els entrebancs oficials i la vigilància policial, l'assemblea va tenir lloc en un autocar turístic fent el trajecte de Barcelona a l'Espluga del Francolí, precedit per un cotxe conduït per Joan Rendé que contenia els documents de la reunió. Hi van participar quaranta-dos escriptors de diferents generacions, inclosos tant els que havien conegut la guerra i l'exili com les noves generacions. Després de l'informe del secretari sortint, Colomines, es van nomenar nous membres d'honor, es van aprovar els nous estatuts i es va elegir nova junta directiva, presidida per Joan Oliver. El PEN Català s'estava preparant per a la nova etapa que s'albirava, mentre no s'aturava la denúncia internacional d'un règim que fins a l'últim alè mostrava la cara més sinistra.

La mort de Franco, el 20 de novembre de 1975, va obrir un període d'incertesa i esperances, amb una presència important dels escriptors, editors, periodistes i intel·lectuals en la vida pública del nou país democràtic que s'estava modelant. A més a més, els debats sobre el paper de l'escriptor i la seva funció social van portar a la reivindicació de la recuperació d'entitats, com la Institució de les Lletres Catalanes (que havia estat inactiva durant el franquisme), i a la creació de noves, com l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, amb un enfocament més gremial i col·legial que el del PEN, que, a partir d'aleshores, tindria un paper més encarat a la diplomàcia cultural, la difusió de la llengua i la cultura catalanes al món, i la participació en els grans debats lingüísticoculturals. Durant l'anomenada Transició, un fantasma fou present, un de constant durant la vida del PEN: la possible creació d'un PEN Espanyol i l'absorció del PEN Català com a branca d'aquest. Aquesta possibilitat no prosperaria, però sí que va motivar moments de màxima tensió interna al PEN Català.

A l'assemblea general extraordinària del PEN Català del 9 de desembre de 1976, que va tenir lloc al Col·legi d'Advocats de Barcelona, Palau i Fabre va substituir Joan Oliver en la presidència de l'entitat. El PEN Català inicià aquesta nova etapa en llibertat i normalitat amb molt de dinamisme, de la mà del president i el secretari, Avel·lí Artís Gener. L'any 1977, el PEN va redactar tres butlletins, va regularitzar els deutes amb el PEN Internacional de Londres gràcies a un ajut econòmic de la Banca Catalana, va legalitzar –amb dificultats burocràtiques i polítiques– els estatuts de l'entitat, va assistir a congressos internacionals, va tenir reunions amb el president internacional del PEN (Mario Vargas Llosa), va contactar amb escriptors bascos i gallecs per ajudar-los a fundar sengles centres PEN als seus països, va demanar la llibertat per a l'escriptor Àlvar Valls, va denunciar la condemna de la companyia de teatre Els Joglars, etc.

El 17 de maig de 1977, Josep Palau i Fabre, com a president del PEN Català i delegat oficial, va intervenir a la conferència del PEN celebrada a Hamburg i va aconseguir que s'aprovés la celebració de la conferència següent del PEN a Barcelona la tardor de 1978. El 12 d'octubre de 1978 va tenir lloc la inauguració solemne de

les sessions de la conferència a la Fundació Miró. Hi van participar delegats de trenta-cinc centres i uns cent cinquanta escriptors entre convidats internacionals i catalans. Els actes van comptar amb el suport de les institucions catalanes i municipals, de nombroses entitats i de personalitats com els pintors Antoni Tàpies i Joan-Pere Viladecans, autors dels cartells de la conferència. Més enllà dels actes protocol·laris, a la reunió es va crear el Comitè de Programa i Traduccions, un dels tres comitès en què es va estructurar a partir d'aleshores el PEN Internacional, amb la voluntat d'aprofundir en el coneixement entre les literatures, especialment les de menys difusió. L'èxit de la trobada internacional no va amagar els problemes interns entre el president, Josep Palau i Fabre, i altres membres de la junta, que es van allargar fins a l'assemblea general del 31 de gener de 1979, quan es va crear una comissió permanent formada per Àlex Broch, Anton Carrera i Joaquim Carrera. La comissió va rebre l'encàrrec de convocar una reunió general extraordinària, que es va celebrar el 30 de maig i en la qual es va elegir una nova junta del PEN Català. Maria Aurèlia Capmany en va assumir la presidència.

Amb Maria Aurèlia Capmany com a presidenta, el PEN va començar a viure una etapa de relativa normalitat, que es va aprofitar per a consolidar l'organització interna i la relació amb altres literatures. Tot i l'aparent normalitat constitucional, les tasques del PEN sovint continuaven tenint un caire polític, com ara amb la informació i la denúncia, d'una banda, de fets discriminatoris contra la llengua i la cultura catalanes i, de l'altra, de la censura, les detencions, les acusacions i els atacs contra la llibertat d'expressió en general i contra escriptors i altres intel·lectuals en particular. El PEN va protestar, per exemple, pel judici d'extradició al pintor Manuel Viusà i per les acusacions contra el doctor Batista i Roca, a qui es va relacionar després de morir amb la creació de la banda terrorista EPOCA. També va denunciar els casos de Montserrat Roig, referent al llibre *Els catalans als camps nazis*, i d'Albert Boadella, per l'obra *La torna*, i va participar en la defensa de l'escriptor Víctor Mora.

En ser elegida regidora de l'Ajuntament, Maria Aurèlia Capmany va abandonar la presidència. A l'assemblea de l'entitat de l'any 1983 es va nomenar una nova junta, presidida per Jordi Sarsanedas. Tam-

bé es van nomenar els socis d'honor següents: Àngel Guimerà, Jordi Rubió, Clementina Arderiu, Ferran Soldevila, Josep Vicenç Foix, Ramon Aramon, Marià Manent, Joan Oliver, Josep Palau i Fabre, Maria Aurèlia Capmany, Avel·lí Artís Gener, Àlex Broch, Joan Brossa, Xavier Benguerel i Antoni Tàpies.

A l'octubre de 1986 es van registrar els nous estatuts del centre i es va dur a terme una campanya de captació de socis, que van arribar als dos-cents l'any 1990. El 1988, la restauració de la Institució de les Lletres Catalanes —en la qual el PEN estava representat per Isidor Cònsul i Jordi Sarsanedas, que va ser elegit degà— va permetre que el PEN Català rebés una subvenció anual per a fer front a les despeses econòmiques i començar a plantejar-se el repte del congrés de 1992. Així doncs, la ciutat va esdevenir per tercera vegada capital literària del món i va acollir el LVII Congrés Internacional del PEN Club, que va reunir quatre-cents escriptors d'arreu del món entre el 20 i el 26 d'abril. La trobada es va fer coincidir amb Sant Jordi per a presentar un dels dies més esplèndids del calendari de festes del país, quan Catalunya celebra la diada de l'amor i les lletres, simbolitzada pel llibre i la rosa. Entre els escriptors de més anomenada que hi van participar cal comptar la narradora i poeta canadenca Margaret Atwood, el poeta hebreu Iehuda Amikhai, el xinès Duo, el novel·lista anglès Tom Sharpe, l'hongarès György Konrad i el croata Pedrag Matvejević. Els dos temes proposats a les sessions literàries van ser «L'escriptor i els llenguatges literaris en el llindar del tercer mil·lenni» i «L'escriptor i la nova Europa».

Dolors Oller fou nomenada presidenta del PEN Català l'any 2001, i la nova junta es va proposar mantenir el prestigi de l'entitat i fer-la créixer en visibilitat i presència als fòrums literaris i de solidaritat, per tal d'iniciar una modernització que li permetés assumir nous reptes tant de caire nacional com internacional. És en aquest moment que el Centre Català del PEN va passar a anomenar-se oficialment PEN Català, tal com han començat a fer els centres PEN més actius i moderns del món.

L'any 2002 va tenir com a eix central la celebració del vuitantè aniversari de l'entitat, amb un acte als jardins de l'Ateneu Barcelonès

per a retre homenatge a tots els escriptors que han format part de les diferents juntes del PEN, amb un reconeixement molt especial al darrer president, Jordi Sarsanedas, que va ser nomenat soci d'honor de l'entitat. La celebració del vuitantè aniversari va coincidir amb la inauguració de la nova seu, ubicada a la mateixa cinquena planta de l'Ateneu Barcelonès, totalment remodelada. També es van aprovar els nous estatuts de l'entitat, modernitzats i adequats als nous temps, i es va estrenar un nou lloc web.

La participació del PEN Català en el Fòrum Universal de les Cultures 2004 va obrir una nova etapa en un doble vessant: l'obertura del PEN Català cap a l'exterior amb l'objectiu de ser present i participar en els fòrums de debat internacional, i la implicació i participació del PEN Català en els grans esdeveniments culturals. L'entitat va apostar per la modernització i la presència en els principals esdeveniments culturals i de solidaritat del país, treballant en projectes nous, de vegades en solitari, d'altres en col·laboració amb associacions o entitats afins, com Reporters sense Fronteres, Amnistia Internacional, UNESCO, etc. Amb això, va aconseguir un nom i un prestigi que feia que les institucions i els agents culturals de tot Catalunya cada vegada el tinguessin més en compte.

L'any 2005, en el context de l'Any del Llibre i la Lectura, el PEN Català va ser convidat a participar en el cicle «Llibres per canviar el món», organitzat en col·laboració amb l'Institut de Cultura de Barcelona i comissariat per Carme Arenas. Aquell any, a més, el PEN Català va rebre un reconeixement de primer nivell nacional: la concessió de la Creu de Sant Jordi per la feina continuada a favor de les llibertats i per la representació de la cultura catalana arreu. També aquell any va retre homenatge a Helena Valentí, juntament amb la Institució de les Lletres Catalanes. Un altre exemple d'aquesta complicitat i implicació és la participació del PEN Català, al mes de novembre de 2006, en el II Saló del Llibre, amb una parada i una agenda d'activitats que incloïa, entre d'altres, la presència del premi Nobel de literatura Wole Soyinka.

El PEN Català també fou present a la Fira Internacional del Llibre de Frankfurt de 2007, que va tenir la cultura catalana com a convidada

d'honor. Gràcies a la creació de la Xarxa Internacional de Ciutats Refugi (ICORN) –l'any 2006 amb la participació directa del PEN Català–, l'entitat va tenir una presència doble a la Fira de Frankfurt: per la representació de la cultura catalana i per la llibertat d'expressió, ja que la secció internacional de la fira, dirigida per Peter Ripken, alhora president del consell assessor de la ICORN, va acollir l'exposició «Silenced Voices», comissariada per Raffaella Salierno. En els debats organitzats hi van participar Maria Barbal i Salem Zenia, poeta i periodista amazic acollit a Catalunya. La col·laboració amb l'Institut Ramon Llull va servir per a participar en el debat sobre l'estat de la traducció literària al món, amb l'informe internacional *Ser traduït o no ser*, presentat en el marc de la fira. La part corresponent a la literatura catalana la van redactar Carme Arenas i Simona Škrabec, autores també de l'*Informe sobre la traducció a Catalunya*, publicat per l'Institut Ramon Llull i la Institució de les Lletres Catalanes. Aquesta col·laboració també va ser útil per a consolidar un dels projectes més ambiciosos del PEN Català: el web del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics, dedicat a la traducció. El 17 de juny de 2010 l'assemblea general de socis del PEN Català va elegir Carme Arenas com a presidenta de l'entitat.

Juntes directives des de 1977

(veure l'annex)

4. Presència del PEN Català al món

Des de la primera fundació l'any 1922, en vigílies de la dictadura de Primo de Rivera, i al llarg d'un segle agitat pels esdeveniments més tràgics de la història, la cultura catalana ha tingut en el PEN Català un ambaixador al món. El fet que el PEN Internacional s'organitzés d'acord amb les diferents literatures i no els estats –al com va quedar palès els primers anys per impuls, precisament, del PEN Català– ha permès al PEN Català ser, des del primer dia i per dret propi, en les estructures internacionals del PEN i tenir-hi veu pròpia en igualtat de condicions amb tots els PEN del món. En temps de redreçament, això ha permès donar a conèixer l'activitat cultural catalana al món i obrir-la als escriptors i creadors d'arreu com a mostra de vitalitat i optimisme.

En temps de persecució i repressió, per contra, aquesta presència ha permès donar testimoni de la resistència i les dificultats dels escriptors catalans sota la tirania, i aconseguir la solidaritat i el suport dels homòlegs internacionals. La vitalitat i la persistència del PEN Català al llarg d'aquests noranta-cinc anys, així com la vinculació amb les estructures internacionals des dels inicis –a través de la presència en congressos internacionals, en l'organització del congrés de Barcelona l'any 1935 i en la integració de representants catalans als òrgans executius internacionals–, han fet que avui dia el PEN Català, un dels més actius en l'àmbit internacional tenint en

compte la dimensió de la cultura catalana, sigui una veu respectada i escoltada dins la família del PEN.

Com dèiem, després del I Congrés Internacional de Londres, l'any 1923, el PEN Català va ser present als certàmens fins al 1929 (amb l'excepció de 1924), a París, Berlín, Brussel·les i Oslo, on va ser representat per figures de primer nivell, com Lluís Nicolau d'Olwer, Carles Riba, Joan Crexells i el futur conseller de Cultura de la Generalitat republicana, Ventura Gassol. Aquesta intensa participació internacional va posar de manifest la implicació de l'entitat en la projecció internacional de la cultura catalana i el dinamisme d'una literatura que volia mostrar-se al món de manera directa. Això va fer que els escriptors catalans –i el PEN Català, òbviament– fossin testimoni dels grans debats internacionals sorgits en el si de la comunitat internacional d'escriptors que és el PEN Internacional. Per exemple, l'any 1933, el poeta Josep Vicenç Foix va viatjar, com a delegat català, a l'històric congrés de Dubrovnik, on es condemnà el règim nazi i la persecució als intel·lectuals dissidents. L'any 1935, el paper dels intel·lectuals davant el totalitarisme que avançava a Europa va ser motiu de preocupació i debat al congrés de Barcelona, que va tenir lloc en les circumstàncies excepcionals derivades dels fets del 6 d'octubre de 1934, amb el president i el Govern de la Generalitat empresonats. La Guerra Civil marcà les reunions del PEN Internacional que es van fer a partir de 1936. En paral·lel a la presència d'escriptors catalans en aquestes trobades, on es denunciaven les atrocitats de la guerra, el PEN Internacional va deixar clara la solidaritat amb els escriptors catalans, tant durant els quatre anys de guerra i mancances, enviant-los menjar i paper, com a l'exili, ajudant-los a subsistir en un primer moment, quan la seu del PEN a París es va convertir en refugi per als exiliats catalans i el mateix PEN era al darrere d'iniciatives com la residència d'intel·lectuals refugiats de Rossy-en-Brie.

Durant el franquisme, el PEN Internacional va condemnar als diferents congressos el nou règim franquista i la persecució contra la llengua i la cultura catalanes, gràcies a la tasca incansable de Josep Maria Batista i Roca, un dels fundadors del PEN Català i professor a Cambridge. El PEN Català tenia, doncs, experiència pròpia en la

persecució cultural, de guerra, d'exili, de dictadura i empresonaments, la qual li va permetre, a partir de la mort de Franco i del retorn a l'activitat pública i internacional del PEN, ser especialment actiu en la defensa dels drets humans i en la denúncia de la manca de llibertat dels escriptors. En aquest sentit, als vuitanta van destacar la resolució presentada al congrés d'Hamburg de 1986 contra l'apartheid, aprovada per unanimitat, i diversos informes, així com una resolució contra la minorització política de les llengües, la manca de llibertat a Xile, etc., que es van presentar als congressos següents.

A partir d'aleshores, el PEN Català ha continuat sent present a tots els congressos internacionals, assemblees, fòrums i trobades organitzats pel PEN Internacional, així com en altres projectes de projecció internacional de la cultura catalana. D'aquesta manera, ha demostrat la vitalitat de la llengua i la literatura catalanes malgrat les dificultats d'ordre polític dins l'Estat espanyol –denunciades en totes les instàncies internacionals possibles– i ha mantingut un paper actiu en la defensa dels drets humans, especialment, com veurem a continuació, en la qüestió dels drets lingüístics, el pluralisme cultural i lingüístic, i la llibertat d'expressió i creació.

D'altra banda, des de Marià Manent, elegit l'any 1934 membre del Comitè Executiu, diversos membres de la junta del PEN Català han ocupat càrrecs en els organismes directius del PEN Internacional i n'han presidit alguns dels comitès. Isidor Cònsul, Carles Torner i Josep Maria Terricabras, per exemple, han estat al capdavant del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics. L'any 1996, després de la destitució d'Alexandre Blokh –secretari internacional durant els darrers vint anys i un dels homes més influents a l'assemblea general del PEN Internacional– i de la creació d'una secretaria executiva i col·legiada, Carles Torner n'esdevingué un dels membres. Anys després, el 2008, al LXXIV Congrés Internacional del PEN Club, a Bogotà, el representant del PEN Català, Josep Maria Terricabras fou elegit president del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics. L'any 2014, al LXXX Congrés Internacional del PEN Club, celebrat a Bishkek, al Kirguizistan, dos membres de la junta directiva del PEN Català van ser nomenats en càrrecs de màxima importància

internacional: Carles Torner –soci del PEN Català, a la junta del qual havia estat vocal i secretari, i president del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN internacional– va ser escollit director executiu del PEN Internacional, mentre que, substituint Josep Maria Terricabras, Simona Škrabec fou nomenada presidenta del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics. Des de la refundació l'any 1976, el PEN Català ha estat present a totes les trobades internacionals celebrades fins a dia d'avui.

5. A l'avantguarda dels drets lingüístics: plurilingüisme i traducció

Com dèiem, la consciència d'haver viscut la dificultat de ser una cultura sense un estat al darrere –o, més aviat, amb un estat en contra– ha fet que la qüestió dels drets lingüístics, el plurilingüisme i la traducció literària per a connectar i donar a conèixer la literatura catalana al món hagi estat un dels cavalls de batalla del PEN Català.

En aquest sentit, ja des del congrés de Lugano de 1987, el PEN Català havia anat guanyant protagonisme dins del Comitè de Programa i Traduccions, un dels pilars de l'activitat del PEN. Aquest comitè havia nascut, justament, a Barcelona, a l'assemblea celebrada l'any 1978, però havia passat els primers anys d'existència sense acabar de prendre el vol, més aviat ensopit i sense una activitat gaire dinàmica. A Lugano, el PEN Català es va proposar revitalitzar-lo amb una reunió extraordinària de tres dies, que se celebraria en terres catalanes, per a discutir el funcionament i l'abast del comitè. La reunió finalment va tenir lloc a Andorra, al desembre de 1988, i en va sortir un comitè reforçat que a partir d'aleshores s'anomenà Comissió de Programa, Traduccions i Drets Lingüístics. L'estratègia d'anar reunint d'una manera periòdica aquest comitè en terres catalanes –a Gandia el 1990 i a Mallorca el 1993–, donà diferents resultats, però sobretot va portar la perspectiva de treballar en una redefinició i de

bastir un projecte intel·lectual que pogués afavorir els interessos d'una llengua en les condicions del català.

A Gandia, es presentà *Els drets de les llengües minoritàries i la seva protecció jurídica* i es redactà una declaració sobre el dret lingüístic. D'aquesta manera, es va definir que la feina del comitè seria denunciar les violacions dels drets lingüístics i es va prendre el compromís de convertir-lo en una entitat al servei de la defensa d'aquests. A més a més, el comitè canvià de nom per a quedar-se com a Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics. El PEN Català en va obtenir la presidència, primer en la persona d'Isidor Cònsul i, anys més tard, en la de Carles Torner, Josep Maria Terricabras i Simona Škrabec. Com a conseqüència d'aquests nous aires, al juny de 1996 es van reunir a Barcelona seixanta-una ONG, quaranta-un centres PEN i quaranta experts en dret lingüístic de tot el món per participar en la Conferència Mundial de Drets Lingüístics, que partia d'una iniciativa del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Club Internacional i el Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions, amb el suport moral i tècnic de la UNESCO. La conferència va aprovar la Declaració Universal de Drets Lingüístics, que va rebre el suport de diverses personalitats internacionals i es va presentar davant la UNESCO.

Amb el nomenament de Josep Maria Terricabras al capdavant del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics, el PEN Català va consolidar la seva posició al capdavant dels centres PEN més actius i va aconseguir, un cop més, que Catalunya tingués un lloc privilegiat en un fòrum tan prestigiós com el PEN Internacional. Terricabras va marcar com a línies estratègiques d'actuació del comitè la defensa de les llengües com a dret humà principal i primordial, i el seguiment i l'ampliació dels suports a la Declaració Universal dels Drets Lingüístics, acceptada per molts governs d'arreu del món i traduïda a més de quinze llengües. Terricabras també va apostar per continuar i estendre el projecte Diversity de traduccions, explorar noves possibilitats d'acció juntament amb el representant del PEN a les Nacions Unides i expandir les activitats del comitè cap a zones del món marginades, com ara el continent africà.

Entre els compromisos que va assumir la presidència del Comitè de Traduccions i Drets lingüístics figurava organitzar a Catalunya una trobada anual del comitè. La primera es va celebrar a l'abril de 2009 a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans. Les sessions es van centrar, de forma alterna, en qüestions relacionades amb la traducció i els drets lingüístics, i s'hi reflexionava sobre l'estat de la traducció en els diferents àmbits lingüístics. La segona trobada va tornar a tenir lloc a Barcelona. La tercera es va celebrar a Girona, al mes de maig de 2011, amb la participació d'una cinquantena de delegats provinents de trenta centres PEN del món, encapçalats pel president del comitè, Josep Maria Terricabras. Hi van assistir el president el PEN Internacional, John Ralston Saul, i el secretari internacional, Hori Takeaki. És en el marc d'aquesta trobada que es va presentar el Manifest de Girona, un decàleg que actualitzava i recollia els punts principals de la declaració de Barcelona de forma viva i clara.

Manifest de Girona

- I. La diversitat lingüística és un patrimoni de la humanitat, que ha de ser valorat i protegit.
- II. El respecte per totes les llengües i cultures és fonamental en el procés de construcció i manteniment del diàleg i de la pau en el món.
- III. Cada persona aprèn a parlar en el si d'una comunitat que li dona la vida, la llengua, la cultura i la identitat.
- IV. Les diverses llengües i els diversos parlars no són només mitjans de comunicació; també són el medi en què els humans creixen i les cultures es construeixen.
- V. Tota comunitat lingüística té dret que la seva llengua sigui utilitzada com a oficial en el seu territori.
- VI. L'ensenyament escolar ha de contribuir a prestigiar la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori.
- VII. El coneixement generalitzat de diverses llengües per part dels ciutadans és un objectiu desitjable, perquè afavoreix l'empatia i l'obertura intel·lectual, alhora que contribueix a un coneixement més profund de la llengua pròpia.

VIII. La traducció de textos –particularment dels grans textos de les diverses cultures– representa un element molt important en el necessari procés de més coneixement i respecte entre els humans.

IX. Els mitjans de comunicació són altaveus privilegiats a l'hora de fer efectiva la diversitat lingüística i de prestigiar-la amb competència i rigor.

X. El dret a l'ús i protecció de la pròpia llengua ha de ser reconegut per les Nacions Unides com un dels drets humans fonamentals.

El PEN Internacional va aprovar oficialment el manifest de Girona durant el LXXVIII Congrés Internacional del PEN Club, a Belgrad al setembre de 2011, on també es reelegí Josep Maria Terricabras com a president del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Internacional. El 5 de juny de 2012, el Manifest de Girona es va presentar al Palau de la Generalitat en un acte institucional, amb la participació del president Artur Mas, el president del PEN Internacional i la presidenta del PEN Català.

En aquest context de treball a favor dels drets lingüístics cal situar la denúncia que va fer el PEN Català de la marginació de la llengua catalana en l'àmbit de la justícia durant l'Examen Periòdic Universal de 2010, al qual es va sotmetre l'Estat espanyol a la seu de les Nacions Unides, a Ginebra. A través del representant del PEN Internacional, el PEN Català va presentar un informe de quatre pàgines en què es denunciava la vulneració del dret dels ciutadans a utilitzar la seva llengua als jutjats. A més, l'assemblea de delegats del Congrés Internacional del PEN Club reunida a Gyeongju, a Corea del Sud, dos anys després va aprovar per unanimitat la resolució proposada pel PEN Català durant la trobada del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics celebrada a Barcelona, en què es denunciaven les accions que havien portat i portaven a terme els diferents governs de l'Estat espanyol contra la llengua catalana. Els delegats assistents van avalar la reclamació, considerant que no es podia tolerar que un país com Espanya, membre de la Unió Europea i signant dels acords internacionals sobre llengües, permetés aquesta mena d'accions, i van reclamar a l'ONU i l'UNESCO, tenint en comp-

te que el PEN Català era membre consultiu de tots dos organismes, que investigués les vulneracions dels drets de la llengua catalana a l'Estat espanyol i actués en conseqüència. L'any 2014, s'aprovà per unanimitat la resolució del PEN Català que instava el Govern espanyol a respectar i protegir la riquesa lingüística de l'Estat, davant l'hostilitat i l'ofensiva que exercia contra la llengua catalana a Catalunya i, especialment, al País Valencià, les Illes Balears i l'Aragó.

A l'abril de 2015, el PEN Català va tornar a acollir la trobada del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Internacional a Barcelona, tal com havia fet en quatre ocasions des de 2010. En aquesta trobada, a la qual van assistir més de trenta delegacions internacionals d'arreu del món, es va discutir sobre la Declaració del Quebec, un manifest sobre els traductors i la traducció que va presentar Louis Jolicoeur, professor de la Universitat de Laval, al Quebec. La declaració es va aprovar per unanimitat al LXXXI Congrés Internacional del PEN Club, celebrat precisament a la ciutat canadenca de Quebec. El document posava l'èmfasi en la importància dels traductors i la traducció com a porta d'accés al coneixement i la cultura universal, com a garant del respecte per les altres cultures i com a portadora dels valors de l'obertura i la humanitat. Aquests valors són, de fet, els que defensava el PEN Català des que es va fundar i ja s'havien fet patents, pel que fa la diversitat cultural i lingüística, al Manifest de Girona.

Declaració del Quebec, aprovada el 15 d'octubre de 2015

1. La traducció és un art que demana passió. En promoure valors d'obertura, la traducció és un element que fomenta el diàleg entre cultures i permet aspirar a allò universal. És una garantia de pau i de llibertat, així com una defensa contra la injustícia, la intolerància i la censura.
2. Per a la traducció no totes les cultures són iguals. Algunes cultures tradueixen per elecció, d'altres per obligació. La traducció assegura la defensa i pervivència de les llengües i de les cultures.
3. El traductor manté tot el respecte pels autors i els textos originals. Creador de ple dret, no busca només reproduir els textos, sinó engrandir el patrimoni literari universal i difondre'l pertot. Més que simple missat-

ger, el traductor transmet la veu dels escriptors, sense perdre la pròpia. Defensor de la diversitat lingüística i cultural, manté un compromís especial amb els autors, els estils i els grups marginats.

4. Els drets del traductor han d'estar protegits. Els organismes governamentals, les editorials, els mitjans de comunicació, els empresaris han de reconèixer i fer constar clarament el nom del traductor, respectar el seu estatus i les seves necessitats, li han d'assegurar uns honoraris justos i unes condicions de treball dignes, independentment del suport emprat, ja sigui paper, digital, àudio o vídeo.

5. La integritat física i la llibertat d'expressió del traductor han d'estar sempre garantides.

6. Com a creador amb coneixements i habilitats específiques, el traductor ha de ser respectat i consultat en tot allò que afecti la seva feina. Les traduccions pertanyen als seus autors.

6. Defensa de la llibertat d'expressió i els drets humans

Per la primerenca fundació, per l'activitat intensa durant la república i la persistència ininterrompuda a l'exili, per la revifada als anys setanta i per la participació decidida i capdavantera en aquests darrers anys, el PEN Català gaudeix d'un prestigi i un respecte absoluts dins el PEN Internacional. Això li permet ser considerat un dels centres més actius i influents, consultat en els moments decisius i amb una veu que sempre s'ha tingut en compte.

L'activitat en favor dels escriptors empresonats és un dels pilars del treball del PEN Català des dels anys vuitanta, que es va materialitzar amb l'ingrés al Comitè d'Escriptors a la Presó i, sota la coordinació de Xavier Renau, amb les gestions per a alliberar alguns d'aquests escriptors empresonats. A partir de 1996, intensificà la participació en aquest comitè, afavorida per la presència de Carles Torner al secretariat internacional i de Rosa Igartua, en substitució de Xavier Renau, a la coordinació del comitè. El PEN Català s'implicà, per exemple, en el cas de l'escriptor Salman Rushdie, que, arran de la publicació d'*Els versos satànics*, va ser condemnat a mort en una fàtua de l'aiatol·là Khomeini.

A banda de les activitats anuals en favor dels escriptors empresonats, el PEN Català actua el Dia Internacional de l'Escriptor Empre-

sonat, cada 15 de novembre, en les accions ràpides que promou el PEN Internacional en defensa dels drets fonamentals dels escriptors en situació de perill. L'any 2003, aquest dia es va celebrar a Barcelona amb una convidada d'excepció, la periodista russa Anna Politkóvskaia –que seria assassinada el 2006 per la denúncia contundent i valenta que havia fet de les atrocitats comeses a Txetxènia pel president rus, Vladimir Putin. Aquella primera visita de Politkóvskaia va marcar l'inici d'una relació intensa i fructífera entre la periodista russa i el PEN Català. Precisament en la celebració del Dia Internacional de l'Escriptor Empresonat del 2003 va començar la tradició d'editar un cartell commemoratiu realitzat per un artista de renom.

Autors del cartell del Dia de l'Escriptor Perseguit

2003: Antoni Tàpies

2004: Frederic Amat

2005: Ràfols Casamada

2006: Perejaume

2007: Josep Maria Guinovart

2008: Jaume Plensa

2009: Eulàlia Valldosera

2010: Narcís Comadira

2011: Joan Fontcuberta

2012: Alfons Borrell

2013: (no es va fer cartell)

2014: Ignasi Abellí

2015: Francesc Abad

2016: Manel Esclusa

2017: Mar Arza

Al LXXI Congrés Internacional del PEN Club, celebrat a Bled, el PEN Català va presentar l'experiència de la commemoració del Dia de l'Escriptor Empresonat. El PEN Català destacava especialment per impulsar campanyes de defensa de la llibertat d'expressió, creació i pensament allà on aquesta podia veure's amenaçada, així com de defensa dels escriptors perseguits. Amb la incorporació de Raffaella Salierno al capdavant del Comitè d'Escriptors Empresonats, aquest va esdevenir un model de referència per a la resta de centres PEN. El PEN Català commemora cada 15 de novembre amb actes de solidaritat i de protesta de caire reivindicatiu i literari a tots els territoris de parla catalana, que han aconseguit atreure l'atenció tant dels mitjans de comunicació catalans com del PEN Internacional. Alhora, el PEN Català manté el suport a diferents escriptors en el marc del Programa Escriptor Acollit. Es tracta d'una de les estratègies més antigues i d'èxit del Comitè d'Escriptors Empresonats, en la qual els diferents centres locals nomenen escriptors empresonats o perseguits com a membres honoraris; després, els centres segueixen cada cas i envien recolzament moral a l'escriptor perseguït o empresonat.

Cal recordar que Barcelona va ser una de les primeres ciutats a integrar l'antiga Xarxa de Ciutats d'Asil, fundada el 1994 pel Parlament Internacional d'Escriptors i legalment dissolta al juny de 2005 per causes burocràtiques i legals. Durant aquest període, Barcelona va acollir diversos escriptors. Dissolta la Xarxa de Ciutats d'Asil, el PEN Català va participar activament en el naixement de la Xarxa Internacional de Ciutats Refugi (ICORN), constituïda legalment al mes de juny de 2006 a Stavanger (Noruega), amb una vintena de representants de ciutats refugi i associacions dedicades a la defensa de la llibertat d'expressió. A partir d'aquell moment, el PEN Català va començar a treballar per convertir Catalunya en comunitat refugi, a l'empara d'una resolució del Parlament de Catalunya. Després d'una àrdua tasca per a trobar el suport econòmic necessari per a tirar endavant el programa, el 10 de maig de 2007 el PEN va acollir a Barcelona, gràcies al suport de l'Ajuntament de la ciutat i del Govern català, el seu primer escriptor, Salem Zenia, poeta i periodista de cultura amaziga.

Escriptors acollits pel PEN Català

A Barcelona

2007-2009: Salem Zenia (Algèria)

2009-2011: Sihem Bensedrine (Tunísia)

2012-2013: Bàssem an-Nabrís (Palestina)

2015: Ugar (Síria)

2016-2017: Irakli Kakabadze (Geòrgia)

A Palma

2009: Rhodah Mashavave (Zimbàbue)

A Girona

Amir Alí (Egipte)

L'any 2010, impulsat per Antònia Vicens, vicepresidenta del PEN Català a les Illes, es va instaurar el Premi Internacional Veu Lliure per a reconèixer un escriptor amenaçat o perseguit pels seus escrits i per la seva defensa de la llibertat d'expressió.

Guardonats amb el Premi Internacional Veu Lliure

2010: Normando Hernández González, periodista independent cubà

2011: Salem Zenia, escriptor amazic

2012: Koulsy Lamko, escriptor del Txad

2013: Ex aequo: Easterine Kire, escriptora de Nagaland exiliada a Suècia i Assemblea de Docents de les Illes Balears

2014: Dessale Berekhet Abraham, escriptor eritreu

2015: Ahmad Jalali Farahani, periodista, guionista i director iranià

2016: Zeynep Oral, escriptora i activista turca

2017: Tienchi Martin-Liao, traductora, editora i activista xinesa

Barcelona, com un dels membres més actius de la ICORN, va ser convidada, a través del PEN Català, a formar part del Projecte Shahrazad, emmarcat en el programa Cultura 2007-2012 de la Unió Europea i subvencionat per la Comissió Europea, al costat de les ciutats de Stavanger, Norwich, Brussel·les, Estocolm i Frankfurt. Al novembre de 2007, en el context de la celebració del Dia Internacional de l'Escriptor Perseguit, i coincidint amb el vuitanta-cinquè aniversari de la creació del PEN Català, es va presentar el projecte Shahrazad a Barcelona, amb una nombrosa representació d'escriptors acollits en altres ciutats i amb la presència de l'escriptora sud-africana Nadine Gordimer. Gordimer, premi Nobel de literatura l'any 1991, va pronunciar la conferència de cloenda de la celebració de l'aniversari del PEN Català, titulada «La imatge i la paraula: els reptes de la literatura en l'era tecnològica».

El Projecte Shahrazad pren el nom de la protagonista de *Les mil i una nits*, ja que aquesta obra representa alguns dels valors fundacionals de la ICORN. El projecte té com a pilar la defensa de la llibertat d'expressió i pretén difondre l'obra dels escriptors, poetes, periodistes, editors i traductors perseguits i silenciats en els seus països d'origen i refugiats a les ciutats integrants de la ICORN.

L'any 2009, la ICORN va celebrar a Barcelona la seva quarta assemblea general. Entre el 20 i el 22 d'abril, amb l'assistència de representants de més de vint països, la ICORN va aprova els seus estatuts i va definir la seva estructura de govern i administració. L'acte principal de l'assemblea va ser la conferència pronunciada per Derek Walcott, premi Nobel de literatura, a la sala Torres Garcia del Palau de la Generalitat.

La participació en el Projecte Shahrazad també va permetre al PEN Català participar el 2011 en el festival literari Passa Porta de Brussel·les, en paral·lel a la reunió del Comitè d'Escriptors Emprisonats, la trobada de la ICORN, l'associació Literature Across Frontiers i la xarxa de residències per a escriptors HALMA. L'escriptora Maria Barbal hi va ser convidada en nom del PEN Català per a participar en la lectura espectacle del projecte *Cartes a Europa*, un llibre col·lectiu en el qual també van escriure el poeta Narcís Comadira i

l'escriptor amazic acollit a Barcelona, Salem Zenia. Diversos autors catalans o residents a Barcelona també van contribuir en l'altre llibre produït per la institució cultural Passa Porta en el marc del projecte europeu Shahrazad, *La constitució europea en versos*.

El Programa Escriptor Acollit és un gran èxit d'activitats i d'implantació al territori, i en deu anys ha aconseguit acollir set escriptors, principalment a Barcelona, però també a Palma i Girona.

7. Cap al futur

Noranta-cinc anys després de la fundació, ens podríem preguntar quina utilitat té el PEN Català per a la cultura catalana, per a què serveix una entitat com aquesta, creada en el període d'entreguerres, tenint en compte que Catalunya i la seva cultura, gràcies a la Generalitat de Catalunya –i als governs de les Illes i el País Valencià–, ja disposaven d'institucions culturals oficials i públiques de promoció i difusió cultural, com la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull, i que ja es traduïen a altres llengües els textos de molts escriptors catalans, com Jaume Cabré o Maria Barbal. Justament, l'experiència de nou dècades i mitja, el caràcter internacional que des del primer dia ha tingut el PEN Català, com a membre d'una xarxa que interrelaciona les diverses cultures del món, i les possibilitats que ofereix la diplomàcia cultural demostren que el PEN Català és més útil i necessari que mai.

El 19 d'abril de 2017, el PEN Català complirà noranta-cinc anys. Noranta-cinc anys després del mític sopar a l'Hotel Ritz de Barcelona –avui Palace–, que va reunir una selecta representació de la flor i nata de la literatura catalana. Noranta-cinc anys de participació internacional, de defensa de la llibertat dels escriptors i la llengua i la literatura catalanes. Noranta-cinc anys travessats per moments d'esperança i de tribulació, amb exemples clars de solidaritat –quan els escriptors refugiats i acollits, protegits i auxiliats pel PEN, van

ser els nostres escriptors– i d'impuls en el compromís dels escriptors catalans amb els seus companys d'arreu del món. Supervivent i testimoni de l'humanisme d'entreguerres i de la fe en la solidaritat cultural entre els pobles i les llengües, el PEN també és un àmbit on els catalans han pogut ser-hi des dels inicis, amb veu i presència pròpia. I ha sabut aprofitar l'oportunitat de fer-se escoltar i impulsar iniciatives en benefici de tot el món, com la defensa dels drets lingüístics de les llengües i cultures amenaçades, i l'aposta per les relacions literàries a través de les traduccions.

En una dècada marcada per la crisi econòmica, la inseguretat global, la por de tot allò desconegut, les incertes del futur i els perills sempre evidents per a la supervivència i el desenvolupament de la cultura catalana en un context polític hostil, el PEN Català ha insistit a continuar exercint la diplomàcia cultural arreu i essent un punt de referència per als escriptors i escriptores del país. Ha ampliat el seu abast per treballar ben al costat d'editors, periodistes i guionistes, per tal d'anar-se adaptant als nous reptes del món de l'escriptura, un univers sempre canviant i dinàmic. En aquest sentit, com hem vist, el PEN Català ha esdevingut una autèntica ONG de l'escriptura, amb una actuació destacada d'obertura cap al món i d'aproximació del món cap a Catalunya.

Com a novetat dels darrers anys, cal destacar el premi PEN Català de Traducció Literària –celebrat en motiu del Dia del Traductor–, que s'adreça a la combinació de totes les llengües cap al català i que no només premia un traductor, sinó que també destaca la feina dels quatre finalistes. El 2017 el premi es va convocar amb la implicació de l'Institut Ramon Llull. També es va crear recentment el blog *Veü Lliure*, coordinat per Miquel Àngel Llauger i dedicat a la defensa de la llibertat d'expressió i a la denúncia dels atacs que aquesta pateix arreu del món. Així mateix, cal destacar el programa «Engage! Young Producers Building Bridges to a Freer World», un projecte cultural d'abast europeu liderat pel PEN Català que vol promoure la participació dels joves en la vida cultural i literària com a forma d'apoderament i de foment del pensament crític per a una millor comprensió de les realitats multiculturals. Hi participen el Writers Centre de Norwich, al Regne Unit; el Det Fria Ordet Hus, de Suècia,

i la Krakov Festivals Office, de Polònia. A més, el PEN Català ha estrenat recentment el Cercle d'Amics, a través del qual vol ampliar la seva activitat i difusió per seguir treballant per preservar la llibertat d'expressió o els drets lingüístics com a drets humans. El PEN Català persisteix en la denúncia no només de les violacions dels drets humans i la llibertat d'expressió dels escriptors d'arreu del món – com en els casos dels escriptors d'origen turc Hamza Yalçın i Dogan Akhanli, aquest darrer detingut a Barcelona, tots dos empresonats per ordre del Govern turc en presons espanyoles–, sinó també en la denúncia a les instàncies internacionals de la persecució i la censura que s'esdevenen a casa nostra –com en la participació en el seminari «Criminal Difamation», que s'organitzà a la seu del Parlament europeu a Brussel·les el 7 de setembre de 2007.

Amb motiu de l'empresonament dels dos líders socials Jordi Cuixart i Jordi Sánchez i de la meitat del govern legítim de Catalunya, i arran de la marxa cap a l'exili del president de la Generalitat i de la resta de consellers, el PEN Català ha posat en marxa la campanya #LletresxlaLlibertat, en el context de la qual es difon periòdicament a les xarxes socials un text sobre temàtica d'exili o de captiveri escrit per un autor universal o català.

Aquest paper rellevant ha estat reconegut amb diversos premis i guardons, entre ells la Creu de Sant Jordi, que va rebre el PEN Català l'any 2005; el Premi a la Trajectòria Internacional d'una Entitat, un dels Guardons a la Projecció Internacional de les Organitzacions Catalanes, que convoca el Departament de la Vicepresidència de la Generalitat de la Catalunya; el Premi Internacional Unescocat; el Premi per la Pau, de l'Associació per a les Nacions Unides a Espanya; el Premi Ramon Trias Fargas, de la Joventut Nacionalista de Catalunya; el Premi Cívic, atorgat en el marc dels Premis Octubre de 2016; el Premi a la Trajectòria de Foment de la Diversitat en l'Àmbit de la Comunicació Audiovisual, dels IX Premis per a la Diversitat en l'Audiovisual, que atorga el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, mitjançant la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA), i el Premi Memorial Paco Candel, per la tasca d'integració, que afavoreix la pau social, els dos últims el 2017.

A més, com una de les entitats deganes en la projecció exterior de Catalunya, el PEN Català forma part de la Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR). En un moment de canvis vertiginosos que afecten la cultura del país, el PEN Català també ha apostat per la creació de noves sinergies amb altres entitats culturals per a unir esforços i tirar endavant un programa d'activitats literàries en què el rigor i la consistència de la cultura vagin associats a la modernització de la comunicació i dels formats dels actes. En aquest sentit, el PEN Català col·labora amb institucions públiques i privades de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, i amb altres d'internacionals, com l'ONU –davant la qual ha presentat diversos informes–, la UNESCO, la ICORN, Linguapax, Reporters sense Fronteres, ACNUR i Amnistia Internacional. Per últim, cal destacar el projecte Barcelona Ciutat de la Literatura, amb el qual també col·labora.

El PEN Català es va fundar l'any 1922 en un món que sortia de la Gran Guerra i que, entre la incertesa del futur i l'esperança d'episodis com els anys de la república, creia possible que els escriptors, els poetes, els novel·listes, els dramaturgs, els intel·lectuals, etc. tinguessin un paper rellevant en aquella nova etapa de canvi permanent.

Avui, amb la mirada posada en els propers anys, en què complirà cent anys, el PEN Català es manté fidel als objectius de defensa i internacionalització de la cultura i la llengua catalanes, de lluita per la llibertat d'expressió i de defensa dels drets dels creadors tant a Catalunya com arreu del món.

Annex

Presidents del PEN Català

Pompeu Fabra i Poch (1923-1924 i 1928-1934)

Magí Morera i Galícia (1924-1927)

Carles Riba i Bracons (1928-1934 i 1939-1959)

Josep Carner i Puig-Oriol (1959-1965)

Jordi Rubió i Balaguer (1965-1968)

Josep Vicenç Foix i Mas (1968-1973)

Joan Oliver i Sallarès (1973-1976)

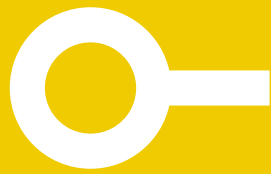
Josep Palau i Fabre (1976-1979)

Maria Aurèlia Capmany i Farnés (1979-1983)

Jordi Sarsanedas i Vives(1983-2001)

Dolors Oller i Rovira (2001-2010)

Carme Arenas i Noguera (2010-2018)

La tendència de les organitzacions catalanes a treballar en xarxa amb organismes internacionals és una realitat que creix dia a dia. Amb l'objectiu de documentar-ho, donar-hi continuïtat i oferir-ho a totes les entitats que creuen en la importància de la presència internacional, la FOCIR ha volgut recollir en aquesta col·lecció models de reconeixement internacional promoguts des de la societat civil del nostre país.

La col·lecció «Casos d'internacionalització» vol oferir així diferents fulls de ruta que han seguit algunes organitzacions catalanes en el seu camí cap al reconeixement global. La col·lecció està pensada com un recurs pedagògic que ha d'ajudar el conjunt del teixit associatiu català a definir les seves pròpies estratègies i superar les dificultats de participar amb veu pròpia a les seves branques internacionals.

La publicació que teniu a les mans, *PEN Català i la internacionalització de la cultura catalana*, és el número vuit de la col·lecció i és fruit de la recerca i el treball de Joan Safont amb l'acompanyament i assessorament fonamental de la Carme Arenas, presidenta del PEN Català. El llibre narra la seva història d'ençà que començà a treballar a l'exterior l'any 1922 i també recull el que ha significat la presència compromesa i intensa de l'entitat catalana en el marc dels diferents òrgans del PEN Internacional, i especialment al Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics. A partir de la narració d'aquests gairebé cent anys d'història, el llibre us descobrirà la tasca a favor de la llibertat d'expressió i dels drets humans que el PEN Català desenvolupa i que sens dubte, desenvoluparà en el futur. No en va, ells són uns dels grans representants d'allò que anomenem la diplomàcia cultural catalana.

F · O · C · I · R

FEDERACIÓ
D'ORGANITZACIONS
CATALANES
INTERNACIONALMENT
RECONEGUDES

Amb el suport de

